

UDK 811.163.43'1(049.3

Primljeno: 28. 01. 2026.

Stručni rad
Professional paper

Azra Ahmetpahić-Peljto

„ŽIVI GLAS“ NAUKE

**[Halid Bulić (ur.), *Traganje i trajanje u jeziku: Lingvazinski intervjui*,
Institut za bosanski jezik i književnost u Tuzli, Tuzla, 2025]**

Pitanje društvene odgovornosti nauke i njene recepcije izvan uskih akademskih krugova predstavlja jedan od ključnih izazova savremene humanistike. Iako se čini da je u digitalnom dobu sve dostupno, naučna misao je često zaključana iza kompliciranih stručnih izraza i nepristupačnih baza podataka. Čak i uz svu digitalizaciju, običnom čovjeku naučna lingvistička spoznaja nerijetko ostaje daleka i nerazumljiva. Upravo je taj problem prepoznat u knjizi *Traganje i trajanje u jeziku: Lingvazinski intervjui*. Ona se doima kao neophodan posrednik u kome se prepoznaju vrlo složene lingvističke teme i objašnjavaju jezikom i formom koje svaki radoznali čitalac, ne samo lingvist, može razumjeti. Ovo izdanje Instituta za bosanski jezik i književnost u Tuzli, koje na 208 stranica sabira deceniju intelektualnih razgovora, plod je specifičnog uredničkog angažmana Halida Bulića.

Da bi se u potpunosti razumio značaj ove knjige, neophodno je osvrnuti se na njen izvor – magazin za jezik i književnost *Lingvazin*. Pokrenut s entuzijazmom i namjerom da filološke teme učini dijelom svakodnevice, *Lingvazin*, na čijem čelu od početka stoji Halid Bulić, redovni profesor na Odsjeku za bosanski, hrvatski i srpski jezik Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, tokom godina se nametnuo kao jedinstvena platforma za popularizaciju nauke u Bosni i Hercegovini. Njegova vizija, vođena prosvjetiteljskom strašću, počiva na uvjerenju da “ozbiljna” nauka ne mora biti dosadna niti nepristupačna. U tom kontekstu, knjiga *Traganje i trajanje u jeziku* ne predstavlja samo arhivu objavljenih tekstova, već logičan nastavak i sistematičan pregled te desetogodišnje misije.

Već uvodna razmatranja jasno pokazuju da urednik Halid Bulić ne nastupa samo kao priređivač, već kao zagovornik intelektualne otvorenosti. Vođen uvjerenjem da *ozbiljna* nauka ne smije biti nepristupačna, on je kroz *Lingvazin* stvorio prostor u kojem se o jeziku govori s ljubavlju i naučnom preciznošću, ali glasom koji podjednako razumiju i iskusni lingvisti i *obični* zaljubljenici u jezik.

Za Bulića, trajanje nauke danas je direktno uvjetovano njenom hrabrošću da izađe iz kabineta i prilagodi se novim medijima. Ova knjiga je odličan primjer te promjene: ona spaja stručnost s potrebama čitalaca, ne dozvoljavajući nauci da ostane zaključana, već je pretvara u živ razgovor dostupan svima. S tim u vezi, posebno je važno što je knjiga rađena upravo u formi intervjua, jer upravo taj žanr omogućava da kompleksne ideje čujemo kroz “Živi glas” naučnice ili naučnika, čime se kruta teorija pretvara u neposredan razgovor koji lakše drži pažnju čitaoca.

Relevantnost ovog djela potvrdili su recenzenti prof. dr. Najil Kurtić, autoritet u oblasti komunikologije, i prof. dr. sc. Nikolina Palašić, vrsna lingvistica. Popularizacijski predznak knjige ni u jednom trenutku ne ugrožava njenu akademsku težinu. Poseban metodološki iskorak predstavlja uvođenje QR kodova uz svaki intervju. Ova inovacija direktno odražava Bulićevu težnju ka hipertekstualnosti – povezivanje klasičnog štampanog medija s digitalnim resursima. Skeniranjem koda, čitaoci dobijaju pristup dodatnim materijalima, čime knjiga postaje živa istraživačka baza.

Kroz deset poglavlja, čitalac ulazi u dijalog s prominentima svjetske lingvističke i književnoteorijske misli: David Crystal, Ulrich Engel, Martin Haspelmath, Peter Trudgill, Alexandra Aikhenvald, Jonathan Culler, John Considine, Anna Wierzbicka, Bernard Comrie i Marc L. Greenberg.

U prvom tematskom bloku fokus je na globalnoj ekologiji jezika i univerzalnim strukturama. David Crystal, jedan od najcitiranijih lingvista današnjice, otvara razgovor dramatičnim, ali naučno utemeljenim upozorenjem o ubrzanom izumiranju jezika. Njegova teza nadilazi puku statistiku; on dokazuje da gubitak jezičke raznolikosti direktno osiromašuje ljudski kognitivni potencijal i briše unikatan način na koji ljudski um interpretira stvarnost. Na to se nadovezuju razmišljanja Ulricha Engela i Martina Haspelmatha, koji ulaze u samu strukturu jezika. Precizno obrazlažući operativnost gramatike zavisnosti, Engel se dotiče i društveno osjetljivog pitanja jezičkog purizma. Za razliku od konzervativnih struja, Engel purizam ne posmatra kao puko *čišćenje* jezika, već kritički ukazuje na to da pretjerano insistiranje na *čistoti* često može biti prepreka prirodnom razvoju i funkcionalnosti jezika. Haspelmath nas vodi u potragu za lingvističkim univerzalijama – onim temeljnim strukturama koje su zajedničke svim jezicima, bez obzira na geografske ili kulturne razlike.

Drugi segment knjige unosi socioetičku i kulturološku dimenziju, stavljajući naglasak na odnos jezika, moći i identiteta. Peter Trudgill, pionir moderne sociolingvistike, te Alexandra Aikhenvald govore o političkoj težini jezika. Njihov dijalog fokusiran je na otvaranje ka dijalektu i oštru kritiku “lingvističkog rasizma” – fenomena u kojem se govornici manjinskih ili nestandardnih jezika marginaliziraju. Ovu diskusiju o jeziku kao nosiocu kulture nadopunjuje John Considine, koji leksikografiju ne vidi samo kao puko popisivanje riječi, već kao složen proces u kojem rječnici postaju “ogledala kulture”. Paralelno s tim, Jonathan Culler osvjetljava puteve savremene književne teorije, pojašnjavajući kako književni tekstovi služe kao polje za ispitivanje ljudskog iskustva i društvenih normi.

Završni dio zbornika posvećen je kognitivnim i historijskim istraživanjima. Anna Wierzbicka, poznata po svom radu na prirodnom semantičkom metajeziku, istražuje semantičke univerzalije emocija pokušavajući pronaći zajednički izraz za ljudska osjećanja u svim jezicima svijeta. Bernard Comrie doprinosi ovoj sintezi svojom analizom tipološke raznolikosti, pokazujući nevjerovatne varijacije u jezičkim sistemima, dok Marc Greenberg koristi dijalektologiju kao alat za historijsku rekonstrukciju. Greenberg naglašava historijsku snagu dijalekata, posmatrajući ih kao ključne dokaze o migracijama, kulturnim doticajima i dugovječnosti narodnih govora. Kroz ove razgovore, knjiga zatvara krug od apstraktnih struktura do konkretnog, živog jezika koji pulsira kroz historiju i kulturu.

Traganje i tražanje u jeziku predstavlja istinski iskorak u naučnoj komunikaciji. Halid Bulić je kroz *Lingvazin* i ovaj zbornik uspio u teškoj zadaći: učinio je da najznačajnija imena svjetske lingvistike govore direktno širokom i raznovrsnom krugu čitalaca, razumljivim i bliskim jezikom. Stoga ova knjiga nije samo literatura za naučne radove; ona služi kao snažan podsticaj za dalja razmišljanja i nudi brojne ideje za buduća istraživanja, podsjećajući pritom da je jezik najsloženiji, ali i najzanimljiviji fenomen svojstven čovjeku. Institut za bosanski jezik i književnost u Tuzli ovim je izdanjem postavio visoke standarde za sva buduća naučno-popularna djela u regiji.

Adresa autorice
Author's address

Azra Ahmetpahić-Peljto
Humboldt-Universität zu Berlin
Institut für Slawistik und Hungarologie
azra.ahmetpahic-peljto@hu-berlin.de